

Inwentarze kolegium jezuitów w Nieświeżu oraz jego majątków ziemskich z przełomu roku 1773 i 1774, opracowanie i wstęp Andrea Mariani, Poznań 2020, ss. 577 + XCI. ISBN 978-83-232-3568-2

Towarzystwo Jezusowe odegrało znaczącą rolę w życiu Kościoła katolickiego i dawnej Rzeczypospolitej, jednak po dokonanej w 1773 roku kasacie zakonu jego dokumentacja zaginęła lub została rozproszona, co utrudnia badanie dawnej formacji religijnej i wielowymiarowej aktywności jezuitów. Ponadczasowe znaczenie ma zatem edycja pokasacyjnych inwentarzy kolegium jezuickiego w Nieświeżu i jego majątków ziemskich dokonana przez Andrea Marianiego i stanowiąca plon kilkuletniego grantu Narodowego Centrum Nauki. Młody uczony, z urodzenia Włoch, sercem pewnie już pół-Polak, a z zamiłowania historyk Rzeczypospolitej Obojga Narodów, podjął się bardzo trudnego zadania, wymagającego biegłej znajomości języka polskiego, a ponadto łaciny i rosyjskiego. Dotarł do inwentarzy nieświeskich kiedyś należących do archiwum Komisji Edukacji Narodowej, a obecnie przechowywanych w Rosyjskim Archiwum Państwowym Akt Dawnych w Moskwie i Narodowym Archiwum Historycznym Białorusi w Mińsku, pozyskał ich kopie i rzetelnie oraz wnikliwie opracował, stwarzając możliwość dalszych specjalistycznych badań.

Stosunkowo niewielka, ale jakże ważna, część przedstawianej pracy edytorskiej dotyczy dawnej farmacji. Jest to spis leków i najnowszych surowców leczniczych znalezionych w aptece kolegium nieświeskiego w 1773 roku. Przeprowadzili go farmaceuta Samuel Landtgraff i chirurg dworu Radziwiłłów Fryderyk Teodor Oehme, a ich fachowość sprawia, że jest to dokument godny zaufania współczesnego historyka farmacji. Spis obejmuje 667 pozycji, w tym 663 surowce farmakognostyczne lub leki złożone, z których A. Mariani zidentyfikował 660. Medykamenty złożone zostały ułożone jak na owe czasy nowoczesnie, a więc według postaci leków. Ze znacznej ilości leków gotowych autor wyciągnął słuszny wniosek, że apteka służyła także mieszkańcom Nieświeża i okolicznych miejscowości. W edycji uwzględniono księgozbiór apteki, w którym znajdowało się 56 pozycji. Apteka jezuicka w Nieświeżu istniała od co najmniej 1627 roku. Po kasacie zakonu nie udało się jej wydzierżawić, dlatego została zlikwidowana. Opublikowany inwentarz apteki ma nieocenioną wprost wartość dla badań nad dawnymi lekami.

(AM)

